

Uluslararası Tahkimde Elektronik Tahkim Kararları ve E-İmza

Electronic Arbitral Awards and E-Signature in International Arbitration

Ahmet Cemal Ruhi

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep,
Türkiye, acruhi@myynet.com

Geliş Tarihi/Received: 31.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 28.11.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
25.12.2024

Öz: Devletler elektronik yazışma gibi dijital yenilikleri yargı sistemlerine entegre etmeye çalışırken, tahkim yargılamaları uzun süredir e-posta yoluyla yürütülmektedir. Tahkimde teknoloji kullanımı usulü verimlilik ve kalitede bir artış vaat ettiği müddetçe taraflarca talep edilmeye devam edecektir. Tahkimde daha fazla dijitalleşme ihtiyacına rağmen elektronik imzaların hukuki durumuna ilişkin uluslararası tahkim hukukunda henüz bir netlik yoktur. Neredeyse tüm tahkim düzenlemelerine göre hakem kararları yazılı olmalı ve hakemlerin imzalarını taşımalıdır. Bu durumda dijital imzalı bir hakem kararının bu gereklilikleri karşılayıp karşılamadığı sorulmalıdır. Elektronik olarak imzalanmış bir tahkim kararı geleneksel tahkim kararları gibi icra edilebilir mi? Nitelikli e-imza ile basit e-imza arasında elektronik tahkim kararının geçerliliği ve icra edilebilirliği bakımından farklar nelerdir? Bu çalışmada e-imza ile ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemeler incelenerek bu sorulara cevap aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Tahkimde E-Karar, Uluslararası Tahkimde Elektronik İmza, New York Sözleşmesi, UNCITRAL Model Kanunu, eIDAS Yönetmeliği

Abstract: Arbitration proceedings have long been conducted by email, while states have sought to integrate digital innovations such as electronic correspondence into their judicial systems. The use of technology in arbitration will continue to be demanded by parties as long as the procedure promises an increase in efficiency and quality. Despite the need for further digitalization in arbitration, there is still a lack of clarity in international arbitration law regarding the legal status of electronic signatures. According to almost all arbitration regulations, arbitral awards must be in writing and bear the signatures of the arbitrators. The decisive question then is whether a digitally signed arbitral award meets these requirements. Is an electronically signed arbitration award enforceable like a traditional arbitration award? What are the differences between a qualified e-signature and a simple e-signature in terms of the validity and enforceability of an electronic arbitration award? This study seeks answers to these questions by analyzing the national and international regulations on e-signatures.

Keywords: E-Awards in International Arbitration, Electronic Signature in International Arbitration, New York Convention, UNCITRAL Model Law, eIDAS Regulation

Extended Abstract

The manual signing of arbitral awards by the arbitral tribunal members is problematic in terms of procedural economy. In fact, it would save time if the arbitral award is electronically signed by the members and then sent to all parties to the proceedings by encrypted e-mail. In this case, there would be no original document containing the wet signatures of the arbitrators. The most important question is whether the electronic arbitral award will be valid under existing international arbitration rules. This is because the inability to enforce the electronic arbitral award in the relevant state would be an unacceptable result for the parties compared to the small savings to be achieved. In this case, despite all the advantages of an electronic arbitral award, the parties will continue to prefer to have their arbitral awards delivered to them with wet signatures. Fully electronic arbitral awards are frequently encountered in practice. Indeed, more and more arbitral institutions have included new provisions in

their arbitration rules during the amendment of their arbitration rules to provide for the exclusive electronic delivery of arbitral awards:

The formal validity of an award is governed by Article IV(1-a) of the New York Convention. According to this provision, the party seeking enforcement must submit a duly certified original of the award. According to the wording of the New York Convention, an arbitrator's electronic signature is not expressly excluded. According to Article 31(1) of the UNCITRAL Model Law, arbitral awards must be in writing and contain the signatures of the arbitrators. Considering the principle of free circulation of international arbitral awards, the issue of the admissibility of an e-award should be examined individually with respect to the law of the place where the award was rendered and the law of all enforcement states where the award is enforceable. Otherwise, there may be a risk that the recognition request may be canceled on the grounds of ordre public, especially in the country where the award is enforced

This is because in some countries the relevant arbitration rules already expressly provide for the admissibility of an e-adjudication, while in other countries the legislator is silent on the validity of the e-adjudication. In the United Arab Emirates, e-adjudications are expressly permitted. According to Article 1072b III'a of the Dutch Code of Civil Procedure, e-award in arbitration is possible provided that a qualified electronic signature fulfilling the requirements of Articles 15a I and II of the Dutch Civil Code is completed. The admissibility of electronically signed awards is rejected by the majority. UK awards signed with a qualified electronic signature are enforceable. In Turkey, according to the provisions of the Electronic Signature Law No. 5070, it is possible to sign an award with an electronic signature.

Giriş

Hakem kararlarının tahkim mahkemesi üyeleri tarafından elle imzalanması usul ekonomisi bakımından sorunludur. Zira uygulamada genellikle birkaç yüz sayfadan oluşan hakem kararları beş veya altı nüsha olarak basılıp genellikle farklı kıtalarda bulunan hakem heyeti üyelerine kurye ile gönderilir.¹ Hakem heyeti üyelerinin imzaları toplandıktan sonra tahkim yargılaması kararın ilgili tahkim kurumuna ve dünyanın farklı ülkelerinde bulunan taraflara gönderilmesi ile sona erer. Esasında tahkim kararının üyeler tarafından elektronik olarak imzalanıp ardından şifreli e-posta ile yargılamanın tüm taraflarına ulaştırılması zamandan tasarruf edilmesine imkân sağlar. Tahkim kararlarının elektronik ortamda verilmesine ilişkin tartışmalar kurye hizmetlerinin tam anlamı ile sağlanamadığı ve bu nedenle hakem heyeti üyelerinin ofislerine erişimin zorlaştığı Covid-19 salgını döneminde başlamıştır.²

¹ Bkz. Swiss Rules 2021 m. Art. 34/5'e göre hakem heyeti üyeleri tarafından imzalanan kararın asılları, Madde 38(a), (b), (c), (f) ve (g)'de belirtilen masrafların tamamen ödenmiş olması kaydıyla, Sekretarya tarafından taraflara gönderilir. Sekretarya kararın bir aslını muhafaza eder, tam metin için bkz. <https://www.swissarbitration.org/wp-content/uploads/2022/07/Swiss-Rules-2021-DE.pdf>, (erişim tarihi 21.07.2024); ICC Rules 2021 m. 35/4'e göre kurallara uygun olarak verilen her kararın bir aslı Sekretaryaya tevdi edilir, tam metin için bkz. <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/>, (erişim tarihi 21.07.2024); DIS-SchO 2018 m. 39/5'e göre hakem heyeti, her bir tarafın ve DIS'in birer nüsha almasını sağlamak için DIS'e imzalı kararın yeterli sayıda aslını verecektir, tam metin için bkz. https://www.disarb.org/fileadmin/user_upload/Werkzeuge_und_Tools/2018_DIS-Schiedsgerichtsordnung.pdf, (erişim tarihi 22.07.2024).

² Reinmar Wolff, "E-Arbitration Agreements and E-Awards: Arbitration Agreements Concluded in an Electronic Environment and Digital Arbitral Awards," ed. Maud Piers ve Christian Aschauer, *Arbitration in the Digital Age* (2018), 151; Erik Schäfer, "E-Signature of Arbitral Awards," ed. Maxi Scherer ve Bassiri, *International Arbitration and the Covid-19 Revolution* (2020), 151; Felipe Volio Soley, "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?," <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024; Beata Gessel-Kalinowska ve Kalinowska Vel Kalisz, "Admissibility of Electronic Awards in the UNCITRAL Model Law Jurisdiction: Polish Law Example," *Journal of International Arbitration* 38/2 (2021), 147.

Elektronik tahkim kararı dijital olarak düzenlenecek ve tahkim mahkemesi üyeleri tarafından imzalanacaktır. Bu durumda hakemlerin ıslak imzalarını içeren orijinal bir belge söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle elektronik tahkim kararı hakem heyeti üyelerinin kararı fiziksel ortamda imzalandıktan sonra belgeyi tarayıp tahkim davasının taraflarına gönderdiği klasik tahkim kararından şekil bakımından farklılık gösterecektir. En önemli soru elektronik tahkim kararının mevcut uluslararası tahkim kuralları kapsamında geçerli olup olmayacağıdır. Zira elektronik hakem kararının ilgili devlette icra edilememesi elde edilecek küçük tasarruflarla kıyaslandığında taraflar için kabul edilemez bir sonuç olacaktır. Bu durumda taraflar elektronik tahkim kararının tüm avantajlarına rağmen tahkim kararlarının ıslak imzalı bir şekilde kendilerine teslim edilmesini tercih etmeye devam edecektir.³

I. Tahkimde E-Karar ve De Lege Lata Değerlendirmeler

A. Uluslararası tahkim kurumlarının e-karar düzenlemeleri ve uygulama

Uygulamada tamamen elektronik hakem kararlarına sıklıkla rastlanılmaktadır. Zira giderek daha fazla sayıda tahkim kurumu tahkim kurallarının değiştirilmesi sırasında tahkim kurallarına hakem kararlarının münhasıran elektronik olarak verilmesine yönelik yeni hükümler eklemiştir:

-LCIA Rules 2020 m. 26/2'e göre hakem heyeti her türlü kararı yazılı olarak verir ve tüm taraflar aksini yazılı olarak kabul etmedikçe, bu kararın dayandığı gerekçeleri belirtir. Kararda ayrıca kararın verildiği tarih ve tahkim yeri de belirtilir ayrıca hakem kararı hakem heyeti üyeleri tarafından imzalanır. Taraflar aksini kabul etmedikçe veya hakem heyeti veya LCIA mahkemesi aksini belirtmedikçe, herhangi bir karar elektronik olarak ve/veya benzer şekilde imzalanabilir ve tek bir belgede birleştirilebilir.⁴

- DIFC-LCIA Rules 2021 m. 26/2'e göre hakem heyeti her türlü kararı yazılı olarak verir ve tüm taraflar aksini yazılı olarak kabul etmedikçe, bu kararın dayandığı gerekçeleri belirtir. Kararda ayrıca kararın verildiği tarih ve tahkim yeri de belirtilir ayrıca karar hakem heyeti üyeleri tarafından imzalanır. Taraflar aksini kararlaştırmadıkça veya hakem heyeti veya LCIA mahkemesi aksini belirtmedikçe, herhangi bir hakem kararı elektronik olarak ve/veya benzer şekilde imzalanabilir ve tek bir belgede birleştirilebilir.⁵

- ICDR Rules 2021 m. 32/4'e göre hakem kararı, yürürlükteki yasalar fiziksel imza gerektirmedikçe, taraflar aksini kabul etmedikçe veya hakem veya yönetici aksini belirlemedikçe elektronik olarak imzalanabilir.⁶

- ICSID Arbitration Rules 2022 m. 59/2'e göre karar Mahkeme üyeleri tarafından imzalanacaktır. Tarafların mutabık kalması halinde karar elektronik yollarla da imzalanabilir.⁷

ICC, DIS gibi bazı tahkim kurumları ise tarafları resmi olmayan yollarla e-karar verilmesi konusunda anlaşmaya teşvik etmektedir.⁸ Zira taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadan çok az hakem heyeti bir hakem kararının yalnızca elektronik yollarla verilmesini değerlendirebilir.

³ Felipe Volio Soley, "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?", <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024.

⁴ LCIA Arbitration Rules 2020, https://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.

⁵ DIFC-LCIA Arbitration Rules 2021 Update, <https://www.lcia.org/News/update-difc-lcia.aspx>. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.

⁶ ICDR Rules 2021, https://www.icdr.org/de/rules_forms_fees. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.

⁷ ICSID Arbitration Rules 2022, https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/Arbitration_Rules.pdf. Erişim tarihi: 22 Temmuz 2024.

⁸ ICC, *Guidance Note on Possible Measures Aimed at Mitigating the Effects of the Covid-19 Pandemic*, 2020, Rn. 15, <https://iccwbo.org/news-publications/arbitration-adr-rules-and-tools/icc-guidance-note-on-possible-measures-aimed-at-mitigating-the-effects-of-the-covid-19-pandemic/>. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024; ICC, *Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of the Arbitration under the ICC Rules of Arbitration*, 2021, Rn. 199, <https://iccwbo.org/news->

Tahkim kurumları arasında elektronik imzanın tanımına ve şekline ilişkin ise tam bir netlik söz konusu değildir. Elektronik İmzalara İlişkin UNCITRAL Model Kanun Tasarısı m. 2 hükmüne göre e-imza, bir veri mesajıyla mantıksal olarak ilişkilendirilmiş, veri mesajıyla ilgili olarak imza sahibini tanımlamak ve imza sahibinin veri mesajında yer alan bilgileri onayladığını belirtmek için kullanılan elektronik formdaki bir veridir.⁹ Özellikle imzanın şekline ilişkin farklı yaklaşımlar dikkate alınabilir:

- Islak imzanın tarama yoluyla veya ekran kalemi aracılığıyla dijital olarak çoğaltılması;
- DocuSign¹⁰ veya Signable¹¹ gibi bir sunucu tarafından sertifikalandırılmış dijital imzalar;
- Özel olarak korunan ve yasalarda ayrıca tanınan nitelikli elektronik imzalar (§§ 126 III, 126a BGB, § 130a III ZPO).

Somut bir tanımın bulunmaması sebebi ile elektronik imza teriminin genellikle geniş bir şekilde anlaşılması ve bahsedilen tüm formları kapsamaması gerektiği kanaatindeyiz. Uygulamada taraflara elektronik imzanın şekli ve özellikle de hakem kararının tanına bilirliliği ve icra edilebilirliği hakkında fikir alışverişinde bulunmaları tavsiye edilir.¹²

B. Uluslararası tahkim kuralları ve e-karar

Elektronik bir tahkim kararı esasında geleneksel tahkim kararlarının tabi olduğu kurallara tabi olacaktır. UNCITRAL Model Kanunu m. 31/1 hükmüne göre hakem kararları yazılı olmalı ve hakemlerin imzalarını içermelidir. Tahkim yargılamasını devlet yargılaması karşısında popüler yapan özelliklerinden biri de New York Sözleşmesi'ndeki güçlü tenfiz ağı nedeniyle hakem kararının kesinliği ve icra edilebilirliğidir. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine ilişkin 1958 tarihli New York Sözleşmesi hakem kararlarının sınır ötesi tanınmasına izin vermektedir. Sözleşme, uluslararası gereklilikleri standartlaştırmakta ve bir ulusal mahkemeye, bir hakem kararının kendi topraklarında tanıma talebinin reddi veya tenfizi için ilgili gereklilikleri karşılayıp karşılamadığını inceleme yetkisi vermektedir.

Bir hakem kararının resmi geçerliliği New York Sözleşmesi m. IV/1-a hükmüne tabidir. Bu hükme göre tenfiz talebinde bulunan taraf hakem kararının usulüne uygun olarak tasdik edilmiş onaylı aslını ibraz etmelidir. New York Sözleşmesi'nin lafzına göre bir hakeme ait elektronik imza açıkça hariç tutulmamıştır.¹³ Ancak ifade etmemiz gerekir ki orijinal belgede hangi gerekliliklerin yer alması gerektiği veya bunların hangi hukuka göre değerlendirileceği konusunda New York Sözleşmesi sessiz kalmaktadır. Ancak bu durumun icracı devletin mahkemelerine daha fazla esneklik vermek isteyen New York Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerin bilinçli tutumunun bir sonucu olduğunu düşünmekteyiz. New York Sözleşmesi'nin genel olarak amaçladığı icra edilebilirliği sağlamak için hakem kararının şekli geçerliliği hem hakem kararının verildiği devletin hem de tenfiz devletinin gerekliliklerine uygun olması gerekmektedir.¹⁴ Kanaatimizce New York Sözleşmesi'nde sunulan bu esneklik taraflar ve tahkim

publications/arbitration-adr-rules-and-tools/note-parties-arbitral-tribunals-conduct-arbitration/. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024; DIS, *Bekanntmachung zu prozessualen Besonderheiten bei der Administration von Schiedsverfahren aufgrund der Covid-19-Pandemie*, 2. Fassung 2020, 3, <https://www.disarb.org/ueber-uns/informationen-covid-19>. Erişim tarihi: 23 Temmuz 2024; Gustav Flecke-Giammarco, Gebhard Bücheler ve Lena Zahner, "Arbitrating in Uncertain Times – Institutional Responses to COVID-19," *SchiedsVZ* (2020), 133.

⁹ UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001, <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ml-elecsig-e.pdf>. Erişim tarihi: 18 Temmuz 2024.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. *DocuSign*, <https://www.docusign.com/de-de>. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2024.

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Signable*, <https://www.signable.co.uk/>. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2024.

¹² Maxi Scherer, Lisa Richman ve Rémy Gerbay (Ed.), *Arbitrating Under the 2020 LCIA Rules: A User's Guide* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2021), 391.

¹³ Felipe Volio Soley, "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?", <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024.

¹⁴ Friedrich Stein, Martin Jonas ve Peter Schlosser, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 23. Baskı (Tübingen: Mohr Siebeck, 2014), § 1061, Rn. 136.

mahkemeleri için işleri yalnızca sınırlı ölçüde kolaylaştırır. Çünkü tahkim kararının potansiyel olarak uygulanacağı çok sayıda devlet bulunmaktadır. Uluslararası tahkim kararlarının serbest dolaşımı ilkesi göz önünde bulundurulduğunda e-kararın kabul edilebilirliği meselesinin kararın verildiği yerin hukuku ve kararın uygulanabilir olduğu tüm icracı devletlerin hukuku bakımından tek tek incelenmesi gerekmektedir.¹⁵ Aksi takdirde özellikle kararın icra edildiği ülkede tanıma talebinin ordre public gerekçesi ile iptal edilme riski söz konusu olabilir. İlgili ülke mahkemesinin bir hakem kararını e-imza nedeniyle tanımayı ve tenfiz etmeyi reddetmesi durumunda, lehine hakem kararı verilmiş taraf yeni belgelerle tekrar tenfiz başvurusunda bulunabilir, ancak bu prosedür hakem kararının tenfizini geciktirecektir.¹⁶

C. Ulusal hukuk düzenlemeleri ve e-karar

E-imza ile doğrulanmış bir kararın icra edilmesi tenfiz yerindeki uygulanacak hukuka veya tahkim merkezinin hukukuna göre değişecektir. Bu nedenle tarafların tahkim merkezinin seçiminde ve kararı icra etmek istedikleri ülkenin seçiminde özellikle dikkatli davranması gerekmektedir. Tarafların anlaşması genellikle e-karar verilmesi için gerekli bir koşul olsa da her zaman tek başına yeterli olmayacaktır. Önemli olan ulusal tahkim düzenlemelerinin e-karar konusunu nasıl ele aldığı ve verilen bir e-kararın tanınıp tanınmayacağıdır. Zira karar aleyhine verilen taraf tahkim kararının iptalini veya tenfiz talebinin reddini ordre public gerekçe göstererek isteyebileceği gibi ilgili mahkemelerde bu hususu resen gözetmek durumundadır. İfade etmemiz gerekir ki, elektronik hakem kararı ile kamu düzeninin ihlal edilmesi arasında doğrudan bir bağlantı olmadığı kanaatindeyiz.¹⁷ Bu nedenle elektronik hakem kararları tek başına kararın iptal edilmesi veya tanıma ve tenfizin reddedilmesi için yeterli bir ölçü değildir.

Mevcut ulusal düzenlemeler ise nispeten kafa karıştırıcıdır. Zira bazı ülkelerde ilgili tahkim kuralları halihazırda bir e-kararın kabul edilebilirliğini açıkça öngörmekte iken diğer ülkelerde yasa koyucu e-kararın geçerliliğine ilişkin sessiz kalmıştır. Basit elektronik imzalar söz konusu olduğunda ise yasal durum daha da şüphelidir.

Tahkimde e-karar olgusu Temmuz 2016'dan itibaren tüm AB'de geçerli olan eIDAS Yönetmeliği hükümleri ile ele alınmalıdır. eIDAS Yönetmeliği m. 25/2 hükmüne göre, nitelikli bir elektronik imza ... elle atılan bir imza ile aynı hukuki etkiye sahiptir. Bu nedenle eIDAS Yönetmeliğine göre elektronik olarak imzalanmış bir hakem kararı, gerçekliği ve bütünlüğü açısından ıslak mürekkeple imzalanmış bir hakem kararıyla aynı düzeyde güvenilirlik sağlayabilir. Aşağıda tahkimde e-karara ilişkin bazı ulusal düzenlemeler ele alınmıştır.

1. Birleşik Arap Emirlikleri hukukunda e-karar

Birleşik Arap Emirlikleri'nde e-karara açıkça izin verilmektedir. BAE Tahkim Kanunu 2018 m. 41/4'a göre bir tahkim kararı elektronik olarak imzalanabilir. Ancak altını çizmek gerekirse BAE Tahkim kanunu hangi elektronik yollara izin verdiğini açıkça belirtmemiştir. BAE merkezli tahkim merkezleri elektronik imza seçeneğini kurallarına dahil ederek, kuralları bu konuda sessiz kalan diğer önde gelen tahkim kurumlarının önüne geçmiştir.¹⁸

¹⁵ Maxi Scherer, Lisa Richman ve Rémy Gerbay (Ed.), *Arbitrating Under the 2020 LCIA Rules: A User's Guide* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2021), 391.

¹⁶ Felipe Volio Soley, "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?", <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024.

¹⁷ Balaji Harish Iyer, "Arbitration vs. The World (Article Series) Part III: Annulment and Enforcement of an E-Award," <https://www.thearbitrationworkshop.com/post/arbitration-vs-the-world-article-series-part-iii-annulment-and-enforcement-of-an-e-award>. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.

¹⁸ Nayiri Boghossian, "Can Electronic Signatures in Awards Win the Battle Over Wet Ink Signatures?", <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2024/06/04/can-electronic-signatures-in-awards-win-the-battle-over-wet-ink-signatures/>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.

2. Hollanda hukukunda e-karar

Hollanda Medeni Usul Kanunu m. 1072b III'a hükmüne göre Hollanda Medeni Kanunu m. 15a I ve II hükümlerinin gerekliliklerini yerine getiren nitelikli bir elektronik imza tamamlanması şartı ile tahkimde e-karar mümkündür.¹⁹

3. Alman hukukunda e-karar

Alman hukukunda ZPO m. 1054/1 hükmüne göre hakem kararı yazılı olarak verilmeli ve hakemler tarafından imzalanmalıdır.²⁰ Elektronik olarak imzalanmış hakem kararlarının kabul edilebilirliği çoğunluk tarafından reddedilmektedir.²¹ Alman hukukunun yerleşik içtihatlarına göre hakem kararının şahsen ve el ile imzalanması gerekmektedir.²² Ancak 910/2014 sayılı e-IDAS Yönetmeliği m. 25/2' e göre nitelikli elektronik imza elle atılan imza ile aynı hukuki etkiye sahiptir. Alman hukuku bakımından aynı sonuç BGB m. 126 III, 126a'dan da anlaşılmaktadır.²³ Alman hukuku bakımından tahkim kararlarının bu hükümlerin uygulama alanı dışında bırakılması için objektif bir neden bulunmamaktadır.²⁴

Devlet mahkemesi kararlarına uygulanan kurallar ve ilgili kararlar da tahkim kararları için yol gösterici nitelikte değildir. Zira mahkeme kararları için nitelikli elektronik imzalı bir karar imzasının ZPO 315, 130b cümle 1 uyarınca yeterli olabileceği açıkken basit elektronik imzalara ilişkin içtihat hukuku yetersiz kalmaktadır. Bu belirsizlikler göz önüne alındığında Alman hukukunda nitelikli elektronik imzanın şimdilik tercih edilen yöntem olmaya devam edeceğini söyleyebiliriz.

Alman hukukunda bir görüş tarafların e-hakem kararı lehine anlaşmasının bu kararın icra edilebilirliğini garanti ettiğini savunmaktadır.²⁵ Ancak bu durum en azından Alman hukuku kapsamında şüphelidir çünkü literatürdeki ortak görüşe göre el ile imza gerekliliği zorunludur.²⁶ Ancak altını çizmek gerekir ki Almanya'da tahkim kararının nihai olarak uygulanamama riski ortadan kaldırılabılır niteliktedir. Bunun nedeni uygun imzaların bulunmaması halinde ilgili belgenin itiraz edilebilir değil hukuki olarak hükümsüz olmasıdır.²⁷ İmzalar daha sonra fiziksel olarak temin edilebilir ve hakem kararı yeniden verilebilir.²⁸

Alman Adalet Bakanlığı 01.02.2024 tarihinde Alman tahkim hukukunun modernleştirilmesine yönelik bir kanun tasarısı taslağı yayınlamıştır.²⁹ Bu taslak tahkim hukukundaki uluslararası gelişmelere uyarlanması gereken düzenleyici konuları belirleyen 18.04.2023 tarihli temel konular belgesinin

¹⁹ Hollanda Medeni Usul Kanunu'ndaki bu düzenleme eIDAS Yönetmeliği m. 25/2 hükmüne dayanmaktadır.

²⁰ *OLG Stuttgart, SchiedsVZ 2021, 293 (295).*

²¹ *MüKo-ZPO/Münch*, 6. Baskı (2022), ZPO § 1042, Rn. 146.

²² Karl Heinz Schwab ve Gerhard Walter, *Schiedsgerichtsbarkeit: Kommentar*, 7. Baskı (2005), Kap. 20, Rn. 4; Friedrich Stein, Martin Jonas ve Peter Schlosser, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 23. Baskı (Tübingen: Mohr Siebeck, 2014), § 1054, Rn. 12; *MüKo-ZPO/Münch*, 6. Baskı (2022), § 1054, Rn. 9.

²³ Reinmar Wolff, ed. Maud Piers ve Christian Aschauer, *Arbitration in the Digital Age* (2018), 176.

²⁴ Beata Gessel-Kalinowska ve Kalinowska Vel Kalisz, "Admissibility of Electronic Awards in the UNCITRAL Model Law Jurisdiction: Polish Law Example," *Journal of International Arbitration* 38/2 (2021), 158; Reinmar Wolff, ed. Maud Piers ve Christian Aschauer, *Arbitration in the Digital Age* (2018), 159; Felipe Volio Soley, "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?", <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024.

²⁵ Erik Schäfer, "E-Signature of Arbitral Awards," ed. Maxi Scherer ve Bassiri, *International Arbitration and the Covid-19 Revolution* (2020), 151.

²⁶ *MüKo-ZPO/Münch*, 6. Baskı (2022), § 1054, Rn. 9.

²⁷ *OLG München, SchiedsVZ 2013, 230 (233 f.); OLG Düsseldorf, SchiedsVZ 2008, 156 (159); Jens-Peter Lachmann, Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*, 3. Baskı (Köln: Dr. Otto Schmidt, 2008), Rn. 1746.

²⁸ *OLG München, SchiedsVZ 2013, 230 (233 f.); Jens-Peter Lachmann, Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*, 3. Baskı (Köln: Dr. Otto Schmidt, 2008), Rn. 1753.

²⁹ *Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz, Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schiedsverfahrensrechts*, https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/RefE/RefE_Modernisierung_Schiedsverfahrensrecht_2024.pdf. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.

devamı niteliğindedir.³⁰ Taslak temel sorunlar belgesinde daha önce belirtilen konuların çoğunu tekrar ele almaktadır. Taslağın temel amacı tahkim kurallarını günümüz dünyasının ihtiyaçlarına uyarlamak, tahkimin etkinliğini arttırmak ve Almanya'nın bir tahkim merkezi olarak cazibesi güçlendirmektir.³¹ Temel konular belgesinde yer alan önerilere ek olarak m. 1054/2 ZPO değişiklik ile tahkim kararının elektronik bir belge olarak tamamlanması amaçlanmaktadır. Bu durumda, tahkim heyetinin her bir üyesi tahkim kararını nitelikli elektronik imza ile onaylayacaktır.³²

4. İngiliz hukukunda e-karar

İngiliz Tahkim Yasası Bölüm 52/3 hükmüne göre, bir tahkim kararı yazılı olarak verilmelidir. İngiliz Hukuk Komisyonu, Belgelerin Elektronik İcrasına ilişkin 2019 Raporunda (2019 Report on Electronic Execution of Documents) eIDAS Yönetmeliği m. 25/2 kapsamında nitelikli elektronik imzanın elle atılan imza ile eşdeğerliğinin Brexit'ten sonra da geçerli olacağını teyit etmiştir.³³ Buna göre, İngiltere verilen ve nitelikli elektronik imza ile imzalanan hakem kararları icra edilebilir.³⁴ Elektronik tahkim kararları konusu şu anda İngiliz Tahkim Kanunu reformunun bir parçası olarak ayrıca tartışılmaktadır. Gelecekte konuya ilişkin özellikle basit elektronik imzalara hakkında açık bir düzenleme yapılması beklenmektedir.³⁵

5. Türk hukukunda elektronik tahkim ve e karar

a. Genel bilgi

Tahkim, uyuşmazlıkların çözümünde tarafların mahkeme yerine hakem denilen özel kişileri yetkili kılmalarını ifade eder.³⁶ Bir uyuşmazlığın taraflarının, aralarındaki uyuşmazlığı mahkeme yerine tahkime götürmeleri için bu konuda anlaşmış olmaları gerekir.³⁷ Günümüzdeki teknolojinin gelişmeler sayesinde elektronik tahkim uygulamasında ilerlemeler olmuş, elektronik ortamda tahkim sözleşmeleri yapılmaya başlanmıştır. Uluslararası tahkimde görülen davalarda hakemler fiziki olarak bir araya gelmeden karar verebilmektedirler. Haberleşme imkânlarının her geçen gün daha da geliştiği günümüzde hakemler fiziki olarak bir araya gelmeksizin, elektronik ortamda tele-konferans usulü ile tahkim yargılaması yapabilmekte, müzakere edebilmekte ve karar alabilmektedirler.

Teknolojik gelişmeler ve uygulamalar ise, elektronik tahkim kavramının doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Elektronik tahkim, tahkim yargılamasının elektronik ortamda yürütülen bir tahkim türü olup bu tahkim türünde tarafların ve hakemlerin fiziksel olarak bir araya gelmesi gerekmemekte işlemler elektronik ortamda yapılabilmektedir. Kısacası, elektronik tahkim klasik tahkimin tüm özelliklerine sahip olduğundan elektronik tahkim yargılaması sonunda verilen kararlar da klasik tahkim kararları gibi bağlayıcı ve icra kabiliyetine sahip olan karardır.

Elektronik tahkim yargılamasında dava elektronik ortamda açılabilir. Tahkim yargılaması için gerekli ödemeleri yani hakem ücretleri ve diğer masraflar elektronik ortamda kredi kartı ile yatırılmak

³⁰ Bundesministerium der Justiz, *Eckpunkte des Bundesministeriums der Justiz zur Modernisierung des deutschen Schiedsverfahrensrechts*, https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/Eckpunkte/Eckpunkte_Schiedsverfahrensrecht.html?nn=110490. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.

³¹ Gleis Lutz, *Die Modernisierung des Deutschen Schiedsverfahrensrechts Schreitet Voran*, <https://www.gleisslutz.com/de/aktuelles/know-how/die-modernisierung-des-deutschen-schiedsverfahrensrechts-schreitet-voran>. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.

³² Gleis Lutz, *Die Modernisierung des Deutschen Schiedsverfahrensrechts Schreitet Voran*, <https://www.gleisslutz.com/de/aktuelles/know-how/die-modernisierung-des-deutschen-schiedsverfahrensrechts-schreitet-voran>. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.

³³ Law Commission, *Report on Electronic Execution of Documents*, 3 Eylül 2019, Rn. 3.1, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f466016e90e07298ea3c838/Electronic-Execution-Report.pdf>. Erişim tarihi: 28 Temmuz 2024.

³⁴ Maxi Scherer, Lisa Richman ve Rémy Gerbay (Ed.), *Arbitrating Under the 2020 LCIA Rules: A User's Guide* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2021), 391.

³⁵ Law Commission, *Review of the Arbitration Act 1996*, <https://lawcom.gov.uk/project/review-of-the-arbitration-act-1996/>. Erişim tarihi: 28 Temmuz 2024.

³⁶ Ebru Akduman, "Tahkim Anlaşmasının Asıl Sözleşmeden Ayrılabilirliği İlkesi Çerçevesinde Geçerliliği", *İzmir Barosu Dergisi* 2023/1 (Nisan 2023), 1-27.

³⁷ Ahmet Dülger, "Çevrim İçi Olarak Yapılan tahkim Anlaşmalarının Hukuki Niteliği", *TAÜFHD* 4/2 (2022), 319.

sureti ile elektronik tahkim süreci başlatılabilmektedir. Kurumsal tahkimde form dilekçenin doldurulması veya hazırlanan dilekçe ve ekleri elektronik ortamda sistem üzerinden sunulabilmektedir. Karşı taraf da cevap dilekçesi ve eklerini sistem üzerinden elektronik ortamda sunabilmektedir. Elektronik tahkim süreci başladıktan sonra taraflar tahkim yargılamasına elektronik ortamda katılabilir, işlemler elektronik ortamda yapılabilir ve duruşmalar tele-konferans yoluyla gerçekleştirilebilir.

Elektronik tahkim yargılamasında elektronik dosya gönderme yönetimi kullanılarak, uyuşmazlık konusu tüm bilgi ve belgeler bir özel bir yazılım programı sayesinde herhangi bir fiziksel ortama ihtiyaç duymadan dosyaya sunulabilir. Tebligatlar elektronik ortamda yapılabilir. Ayrıca, bazı elektronik tahkim yargılamasında tanıklar elektronik ortamda dinlenebilir. Alınan bilirkişi raporu elektronik ortamda taraflara veya varsa vekillerine gönderilebilir. Nihayetinde verilen karar elektronik ortamda verilebilir ve verilen karar güvenli elektronik imza ile imzalanabilir. Elektronik ortamda muhataplarına tebliğ edilebilir. Yapılan işlemler elektronik ortamda kaydedilebilir ve saklanabilir.

b. Türk hukukunda elektronik tahkim ve e karar

Türkiye’de de elektronik devlet olma yolunda hızlı adımlar atılmaktadır.³⁸ Bu bağlamda ilk olarak 15.01.2004 tarih ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu kabul edilmiştir.³⁹ Bu kanun toplam 26 maddeden oluşmaktadır. Elektronik İmza Kanunu, genel olarak elektronik imzanın hukuki ve teknik yapısını, elektronik imza ile ilgili işlemleri, elektronik sertifika sağlayıcılarının faaliyetlerini düzenlemektedir.⁴⁰

Elektronik imzanın hukuki ve teknik yönleri ile uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere, Elektronik İmza Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kabul edildi.⁴¹ Bu yönetmelik toplam 37 maddeden oluşmaktadır. Daha sonra, Elektronik İmza Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik kabul edilmiştir.⁴²

Dijital teknoloji alanındaki gelişmeler ile Elektronik İmza Kanunu ve buna bağlı yasal düzenlemeler sayesinde elektronik imza kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır.⁴³ Elektronik İmza Kanunu temelde güvenli elektronik imza usulünü benimsemiştir. Elektronik imza, elektronik ortamda hazırlanan belgeler için el ürünü imzanın doğurduğu hukuki sonuçları sağlamaktadır. Elektronik imza, şifreleme yöntemleri sayesinde, elektronik olarak imzalanan bir belgenin, sadece elektronik imzanın sahibi olan kimse tarafından düzenlendiğini tespit etmektedir.⁴⁴

Basit elektronik imza, Elektronik İmza Kanunu’nun 3. maddesinin b bendinde düzenlenmiştir. Buna göre elektronik imza, başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi ifade eder. Kısacası basit elektronik imza, genel olarak elektronik imza tanımının karşılığıdır. Güvenli elektronik imzanın aksine, hukuki geçerlilik, bağlayıcılık ve güvenlik ihtiyaçları açısından taşınması gerektiği öngörülen şartları tamamen veya kısmen karşılamayan elektronik imza türü kapsamında değerlendirilir.⁴⁵

Güvenli elektronik imza, Elektronik İmza Kanunu’nun 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, güvenli elektronik imza, münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda

³⁸ Burcu Erbayraktar, *Güvenli Elektronik İmza*, (1. Baskı, 2016), 241 vd.

³⁹ Resmî Gazete: Tarih: 23.01.2004, Sayı: 25355.

⁴⁰ M. Ertan Yardım, “Son Gelişmeler Işığında Elektronik İmza Tanımı ve Türleri”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/1 (2022), 277 vd.

⁴¹ Resmî Gazete: Tarih: 06.01.2015, Sayı: 25692.

⁴² Resmî Gazete: Tarih: 15.10.2021, Sayı: 31629.

⁴³ Levent Börü, “Güvenli Elektronik İmza ile Oluşturulmuş Elektronik Posta (E-Mail) Kayıtlarının Delil Değeri”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27/4 (Ekim 2023), 101 vd.

⁴⁴ Billur Soydan Yatlı, “E-İmza ve E- Belge, Kağıtsız ve Mürekkepsiz Dünyada Hukuk-I”, *Vergi Sorunları Dergisi*, 24/151 (2001), 127 vd.

⁴⁵ Fatih Önder, *Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza* (Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 36 vd.

bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imzadır.

Basit elektronik imza güvenli elektronik imzaya göre Kanun nezdinde daha az korumaya tabidir. Buna göre, güvenli elektronik imza, münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak, imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imzadır.

Tahkim, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun⁴⁶ 407. İle 444. maddeleri arasında düzenlenmiş olup 407. maddeye göre, yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklarda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hükümleri uygulanacaktır. Özellikle tahkime müracaat edebilmek için bir tahkim sözleşmesi ve yapılan sözleşmede bir tahkim şartının bulunması ve tahkim sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerekir. Tahkim sözleşmesi fiziki olarak imzalanabileceği gibi güvenli elektronik imza ile de imzalanabilir.

Basit elektronik imza ile güvenli elektronik imza ayrımı ispat hukuku açısından önem taşır. 6100 sayılı Kanunun 205. maddesinin 2. fıkrasına göre, *"Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir"*. 6100 sayılı Kanunun 205. maddesinin 2. fıkrasına göre, usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir. Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasına göre, *"Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurur"* hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde güvenli elektronik imza ile imzalanan tahkim sözleşmesi geçerli olacaktır. Ayrıca taraflar elektronik posta yoluyla tahkim sözleşmesi yaptığı yazılılık şartı yerine getirilmiş olacaktır.

Basit elektronik imza ile imzalanan belgeler takdiri delil olarak kabul edilirken, güvenli elektronik imza, el yazısı ile elektronik imzanın gerek fonksiyonel ve gerekse hukuki anlamdaki fonksiyonlarını tam anlamı ile yerine getirebilmektedir. Bu nedenle güvenli elektronik imza ile imzalanan belgeler senet delili olarak kabul edilir⁴⁷.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 8. maddesine göre, *"Elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı, elektronik sertifika, zaman damgası ve elektronik imzalarla ilgili hizmetleri sağlayan kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerdir. Bunlar açık anahtar sahibinin kimliğini sertifikaya bağlar, bu şekilde onaylar, sertifika bilgilerinin saklanması gibi görevleri üstlenirler ve yaptığı bu işler bakımından hukuksal ve cezai sorumluluk altına girerler"*.⁴⁸

Elektronik İmza Kanun'unda, basit elektronik imza ve güvenli elektronik imza kavramları ayrı ayrı tanımlanmıştır. Elektronik imzanın, elle atılan imza ile aynı sonuçları doğurabilmesi için, güvenli elektronik imza niteliğini kazanmış olması gerekir. Zira elektronik imza türleri içinde güvenilir, yaygın ve hukuki kabul gören yöntem, güvenli elektronik imzadır. Kamuda hizmetlerin daha çabuk ve daha verimli olmasını sağlamak için, zamanla elektronik devlet uygulamaları kapsamında güvenli elektronik imzanın kullanımı yaygınlaşmaktadır⁴⁹.

6100 sayılı Kanunun 412/3. maddesine göre; *"Tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de tahkim sözleşmesi yapılmış sayılır"*.

⁴⁶ Resmi Gazete: Tarih: 04.02.2011, Sayı: 27836.

⁴⁷ Mine Erturğüt, "Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza", *Bankacılar Dergisi* 48 (2003), 69 vd.

⁴⁸ Mine Erturğüt, "Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (2004), 97 vd.

⁴⁹ Mehmet Emin Özgür, "Güvenli Elektronik İmza Sahibinin Hakları ve Yükümlülükler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/2 (2021), 540 vd.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun⁵⁰ 15. maddesinin 1. fıkrasına göre, "İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur". 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun⁵¹ 198/a maddesinin 1. fıkrasına göre, "Bu Kanunda öngörülen işlemler, elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak da yapılabilir. Ancak, düzenleme şeklinde yapılması zorunlu tutulan işlemler ile irade beyanlarının alınmasına ilişkin işlemlerde güvenli elektronik imza kullanılabilmesi için ilgililerin noter huzurunda olmaları gerekir".

ISTAC Tahkim Kuralları m. 34/2 hükmüne göre karar, tek hakem veya hakem kurulu'nun üyelerinin çoğunluğu veya 34. maddenin 1. fıkrası uyarınca hakem kurulu başkanı tarafından imzalanır. Yukarıda hükümlerine değindiğimiz 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümlerine göre hakem kararının güvenli elektronik imza ile imzalanması mümkündür.⁵²

Türkiye'de en büyük elektronik sertifika hizmeti, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı TÜBİTAK bünyesinde bulunan Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE) tarafından verilmektedir.⁵³ UEKAE, ülkemizdeki stratejik kamu kurumlarının ihtiyaç duyduğu bilgi güvenliği ve elektronik sistem projelerini geliştirirken aynı zamanda Türkiye'nin bilgi güvenliği birikimine önemli katkılar sağlayan, TÜBİTAK BİLGEM'e bağlı bir Ar-Ge kuruluşudur⁵⁴.

Nitelikli elektronik sertifika elektronik hizmet sağlayıcıları tarafından oluşturulur. Elektronik sertifikanın kullanıma başlama ve bitiş zamanı bulunmaktadır. Elektronik sertifikanın kullanımı, sertifika süresi ile sınırlıdır. Genel uygulama bir veya üç yıl olarak öngörülmektedir. Elektronik sertifika hizmeti, hizmet sağlayıcılar tarafından belirli bir ücret karşılığı sunulur.⁵⁵

Sonuç

Tahkim hukuku her zaman devlet mahkemelerine kıyasla yapılandırılmasındaki esnekliği ile karakterize edilmiştir. Tahkim tarafları usulü özerkliğe sahip olduğu gibi hakem heyetleri de geniş takdir yetkisine sahiptir. Bu durum tahkim mahkemelerinin kanunda önceden bir değişiklik yapılmasına gerek kalmadan teknolojik gelişmelerden doğrudan yararlanmasına olanak tanımaktadır.

Tamamen kâğıtsız tahkim yargılamaları Covid-19 salgını sırasında tahkimin bir parçası haline gelmiştir. Zira bu dönemde taraflar tüm yargılama boyunca hiçbir noktada fiziksel olarak bir araya gelememiş ve yalnızca elektronik belge alışverişinde bulunmuşlardır. Bu gelişmelerden sonra tarafların ve hakem heyetlerinin tekrar tamamen yüz yüze müzakerelere dönmeyeceği açıktır. Kanaatimizce tahkimdeki bu gelişmelerin en önemli temel taşlarından bir tanesi de elektronik kararlardır.

Tahkimde elektronik imza uygulaması hakemlerin kararı görüşmelerinin nihai sonucu olarak kabul ettiğini ve kararın içerikle özdeşleştiğini gösterir. Uluslararası tahkimde e-kararlara ihtiyaç su götürmez bir gerçektir. Tahkimin dijitalleşmesi taraflarca ve tahkim mahkemelerinde ne kadar çok benimsenirse hakem kararının basılması ve fiziksel olarak imzalanması gerekliliği de o ölçüde ortadan kalkacaktır. Tahkim kararlarının dijitalleştirilmesine yönelik adımlar ulusal kanun koyucular tarafından hızla atılmalıdır. Hollanda tahkim kanunu gibi dijital hakem kararlarına ulusal kanunlarda açıkça yer verilmesi hukuki kesinliği artırmaya ve dolayısıyla dijital hakem kararlarına geçişi kolaylaştırmaya katkıda bulunacaktır. Ulusal düzeydeki reformlar tahkim kurumlarını da kurallarını çağdaştırmaya teşvik edecektir.

New York Sözleşmesi'ndeki e-karar hakkındaki sessizlik uygulama yanlısı bir yorum ile teknoloji lehine yorumlanmalıdır. Uluslararası tahkimde e-kararı mümkün kılacak nihai adım ise New York Sözleşmesi m. IV hükmünün e-karar lehine yeniden ele alınması olacaktır. Ancak böyle bir çabanın siyasi açıdan

⁵⁰ Resmi Gazete: Tarih: 04.02.2011, Sayı: 27836.

⁵¹ Resmi Gazete: Tarih: 05.02.1972, Sayı: 14090.

⁵³ *ISTAC Tahkim Kuralları*, <https://istac.org.tr/tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/tahkim-kurallari/>. Erişim tarihi: 20 Kasım 2024.

⁵³ *TÜBİTAK BİLGEM UEKAE*, <https://bilgem.tubitak.gov.tr/uekae/>. Erişim tarihi: 25 Ağustos 2024.

⁵⁴ *TÜBİTAK BİLGEM UEKAE*, <https://bilgem.tubitak.gov.tr/uekae/>. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024.

⁵⁵ İnci Bıçkın, "E-İmza ve E-İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 63 (2006), 112 vd.

uygulanabilirliği oldukça zor görünmektedir. Sonuç olarak reform için en gerçekçi yol ulusal hukuk olmaya devam etmektedir. Ulusal kanunlar yabancı hakem kararlarının aslının veya onaylı bir suretinin ibrazına gerek olmaksızın tanınmasına ve tenfizine izin verdiğinde, hakem kararı alacaklıları New York Sözleşmesi'nin VII. maddesinde yer alan daha elverişli muamele hükmü aracılığıyla e-kararları uygulatabileceklerdir. Ayrıca UNCITRAL Model Kanunu'nun bir sonraki revizyonu e-kararların geçerliliği üzerine inşa edilebilir. Zira Model kanun hükümleri New York Sözleşmesi hükümlerine göre daha kolay değiştirilebileceği kanaatindeyiz.

Fakat uluslararası tahkimde hukuki kesinlik yaratılana kadar taraflar ve tahkim mahkemeleri şimdilik fiziksel imzayı tercih etmeye devam edeceklerdir. Ancak belirsizlikler devam etse de tahkim paydaşları sürdürülebilir ve uygun maliyetli bir tahkim için çalışmaya deva etmelidir.

Kaynakça

- Akduman, Ebru. "Tahkim Anlaşmasının Asıl Sözleşmeden Ayrılabilirliği İlkesi Çerçevesinde Geçerliliği." *İzmir Barosu Dergisi* 2023/1 (Nisan 2023), 1-27.
- Biçkin, İnci. "E-İmza ve E-İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 63 (2006), 109-126.
- Boghossian, Nayiri. *Can Electronic Signatures in Awards Win the Battle Over Wet Ink Signatures?* <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2024/06/04/can-electronic-signatures-in-awards-win-the-battle-over-wet-ink-signatures/>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.
- Börü, Levent. "Güvenli Elektronik İmza ile Oluşturulmuş Elektronik Posta (E-Mail) Kayıtlarının Delil Değeri." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27/4 (2023), 101-128.
- Bundesministerium der Justiz. *Eckpunkte des Bundesministeriums der Justiz zur Modernisierung des deutschen Schiedsverfahrensrechts*. https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/Eckpunkte/Eckpunkte_Schiedsverfahrensrecht.html?nn=110490. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.
- DIFC-LCIA Rules 2021. <https://www.lcia.org/News/update-difc-lcia.aspx>. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.
- DIS. *Bekanntmachung zu prozessualen Besonderheiten bei der Administration von Schiedsverfahren aufgrund der Covid-19-Pandemie*. 2. Fassung 2020. <https://www.disarb.org/ueberuns/informationen-covid-19>. Erişim tarihi: 23 Temmuz 2024.
- DIS-SchO 2018. https://www.disarb.org/fileadmin/user_upload/Werkzeuge_und_Tools/2018_DIS-Schiedsgerichtsordnung.pdf. Erişim tarihi: 22 Temmuz 2024.
- Dülger, Ahmet. "Çevrim İçi Olarak Yapılan Tahkim Anlaşmalarının Hukuki Niteliği." *TAÜFHD* 4/2 (2022), 317-364.
- Erbayraktar, Burcu. *Güvenli Elektronik İmza*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2016.
- Erturğut, Mine. "Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza." *Bankacılar Dergisi* 48 (2003), 69-85.
- Erturğut, Mine. *Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (2004), 97-130.
- Flecke-Giammarco, Gustav, Bücheler, Gebhard ve Zahner, Lena. "Arbitrating in Uncertain Times – Institutional Responses to COVID-19." *SchiedsVZ* 2020, 133-138.
- Gessel-Kalinowska, Beata ve Vel Kalisz, Kalinowska. "Admissibility of Electronic Awards in the UNCITRAL Model Law Jurisdiction: Polish Law Example." *Journal of International Arbitration* 38/2 (2021), 147-162.
- Gleis Lutz. *Die Modernisierung des Deutschen Schiedsverfahrensrechts Schreitet Voran*. <https://www.gleisslutz.com/de/aktuelles/know-how/die-modernisierung-des-deutschen-schiedsverfahrensrechts-schreitet-voran>. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.
- ICC Rules 2021. <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.
- ICC. *Guidance Note on Possible Measures Aimed at Mitigating the Effects of the Covid-19 Pandemic*. 2020. <https://iccwbo.org/news-publications/arbitration-adr-rules-and-tools/icc-guidance-note-on-possible-measures-aimed-at-mitigating-the-effects-of-the-covid-19-pandemic/>. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.

- ICC. *Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of the Arbitration under the ICC Rules of Arbitration*. 2021. <https://iccwbo.org/news-publications/arbitration-adr-rules-and-tools/note-parties-arbitral-tribunals-conduct-arbitration/>. Erişim tarihi: 25 Temmuz 2024.
- ICDR Rules 2021. https://www.icdr.org/de/rules_forms_fees. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.
- ICSID Arbitration Rules 2022. https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/Arbitration_Rules.pdf. Erişim tarihi: 22 Temmuz 2024.
- Iyer, Balaji Harish. *Arbitration vs. The World (Article Series) Part III: Annulment and Enforcement of an e-Award*. <https://www.thearbitrationworkshop.com/post/arbitration-vs-the-world-article-series-part-iii-annulment-and-enforcement-of-an-e-award>. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.
- Krüger, Wolfgang ve Rauscher, Thomas (Ed.). *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 6. Baskı. München: Beck, 2022.
- Lachmann, Jens-Peter. *Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis*. 3. Baskı. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2008.
- Law Commission. *Report on Electronic Execution of Documents*. 2019. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f466016e90e07298ea3c838/Electronic-Execution-Report.pdf>. Erişim tarihi: 28 Temmuz 2024.
- Law Commission. *Review of the Arbitration Act 1996*. <https://lawcom.gov.uk/project/review-of-the-arbitration-act-1996/>. Erişim tarihi: 28 Temmuz 2024.
- LCIA Rules. https://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.
- Önder, Fatih. *Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Özgür, Mehmet Emin. "Güvenli Elektronik İmza Sahibinin Hakları ve Yükümlülükler." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/2 (2021), 539-556.
- Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz. *Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schiedsverfahrensrechts*. https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/RefE/RefE_Modernisierung_Schiedsverfahrensrecht_2024.pdf. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2024.
- Schäfer, Erik. "E-Signature of Arbitral Awards." Ed. Scherer ve Bassiri. *International Arbitration and the Covid-19 Revolution*, 2020.
- Scherer, Maxi, Lisa Richman ve Rémy Gerbay (Ed.). *Arbitrating Under the 2020 LCIA Rules: A User's Guide*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2021.
- Schwab, Karl Heinz ve Gerhard Walter. *Schiedsgerichtsbarkeit: Kommentar*. 7. Baskı. München: Beck, 2005.
- Soydan Yatlı, Billur. *E-İmza ve E-Belge, Kağıtsız ve Mürekkepsiz Dünyada Hukuk-I. Vergi Sorunları Dergisi* 24/151 (2001), 127-135.
- Stein, Friedrich, Martin Jonas ve Peter Schlosser. *Kommentar zur Zivilprozessordnung*. 23. Baskı. Tübingen: Mohr Siebeck, 2014.
- Swiss Rules 2021. <https://www.swissarbitration.org/wp-content/uploads/2022/07/Swiss-Rules-2021-DE.pdf>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2024.

UNCITRAL. *Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001*.
<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ml-elecsig-e.pdf>. Erişim tarihi: 18 Temmuz 2024.

Volio Soley, Felipe. "Signing the Arbitral Award in Wet Ink: Resistance to Technological Change or A Reasonable Precaution?" 2020.
<https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2020/11/06/signing-the-arbitral-award-in-wet-ink-resistance-to-technological-change-or-a-reasonable-precaution/>. Erişim tarihi: 29 Temmuz 2024.

Wolff, Reinmar. "E-Arbitration Agreements and E-Awards: Arbitration Agreements Concluded in an Electronic Environment and Digital Arbitral Awards." Ed. Maud Piers ve Christian Aschauer. *Arbitration in the Digital Age*, 2018, 151-181.

Yardım, M. Ertan. "Son Gelişmeler Işığında Elektronik İmza Tanımı ve Türleri." *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/1 (2022), 277-301.

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.